

Data publikacji: 25-11-2010

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 19 listopada 2010 r.

Druk nr 1037

**KOMISJA
USTAWODAWCZA**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 76 ust. 1. Regulaminu Senatu Komisja Ustawodawcza wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Piotr Zientarski.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Piotr Zientarski

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

Art. 1.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.¹⁾) po art. 394¹ dodaje się art. 394² w brzmieniu:

"Art. 394². Na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem jest skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia, przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu,

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243 i Nr 181 poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845, z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i 619, Nr 100, poz. 648, Nr 110, poz. 706, Nr 116, poz. 731, Nr 119, poz. 772, Nr 120, poz. 779, Nr 122, poz. 796, Nr 171, poz. 1056, Nr 220, poz. 1431, Nr 228, poz. 1507, Nr 231, poz. 1547 i Nr 234, poz. 1571, z 2009 r. Nr 26, poz. 156 Nr 67, poz. 571, Nr 69, poz. 592 i 593, Nr 131, poz. 1075, Nr 179, poz. 1395 i Nr 216, poz. 1676 oraz z 2010 r. Nr 3, poz. 13, Nr 7, poz. 45, Nr 24 poz. 125, Nr 40, poz. 229, Nr 108, poz. 684, Nr 109, poz. 724, Nr 125, poz. 842, Nr 152, poz. 1018 i Nr 155 poz. 1037.

z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji."

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie celu ustawy

Celem podjęcia niniejszej inicjatywy legislacyjnej jest wprowadzenie do systemu prawnego uregulowania, na podstawie którego postanowienie o charakterze porządkowym, wydane w postępowaniu cywilnym przez sąd drugiej instancji, będzie mogło zostać poddane kontroli, przy czym – według propozycji zawartej w projekcie – właściwym do rozpoznania środka odwoławczego miałby pozostać w takim przypadku sąd drugiej instancji, aczkolwiek orzekający w innym składzie osobowym.

2. Przedstawienie aktualnie obowiązującego stanu prawnego

Zgodnie z treścią art. 394 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.; dalej jako: k.p.c.) zażalenie przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na tzw. postanowienia incydentalne (wpadkowe) oraz zarządzenia przewodniczącego, enumeratywnie wymienione w punktach 1-12 powołanego przepisu. Wśród owych orzeczeń incydentalnych podlegających weryfikacji znajdują się postanowienia o charakterze porządkowym, mające na celu ukaranie określonych osób za ich niesumienne zachowanie w toku postępowania lub bezzasadne uchylanie się od wykonania nałożonych na nie obowiązków bądź też stworzenie warunków dla przeprowadzenia niezbędnych dowodów. Chodzi mianowicie o rozstrzygnięcia w przedmiocie: skazania świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę (stosownie do art. 163 § 1 k.p.c. w kwocie do pięciu tysięcy złotych, a w wypadkach przewidzianych w art. 111 § 1 i 2 ustawy 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm., odpowiednio w kwocie do tysiąca lub dwóch tysięcy złotych), zarządzenia przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka (na czas nie dłuższy niż tydzień – art. 276 § 2 k.p.c.) oraz odmowy zwolnienia świadka albo biegłego od grzywny oraz odmowy zwolnienia świadka od przymusowego sprowadzenia (art. 394 § 1 pkt 5 k.p.c.).

Zażalenia na wskazane postanowienia rozpatruje co do zasady sąd drugiej instancji. Jednak sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, może je uchylić i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo, jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 395 § 2 k.p.c. (tzn. gdy zarzucono nieważność postępowania lub gdy zażalenie jest oczywiście uzasadnione). Sąd drugiej instancji orzeka w składzie trzyosobowym (jedynie postanowienia określone w art.

397 § 2 k.p.c., a wśród nich m.in. postanowienia o ukaraniu strony grzywną na podstawie art. 111 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych lub w oparciu o dyspozycję art. 120 § 4 k.p.c., rozpoznawane są w składzie jednego sędziego).

W przypadku postanowień wydawanych przez sądy drugiej instancji katalog tych, które mogą zostać poddane weryfikacji, jest już znacznie węższy. W myśl art. 394¹ § 1 k.p.c. zaskarżone w trybie zażalenia do Sądu Najwyższego może być postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną tudzież skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a ponadto postanowienie co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Z kolei paragraf 2 tego samego artykułu dopuszcza wymieniony wyżej środek odwoławczy w odniesieniu do postanowień kończących postępowanie w sprawie, z wyjątkiem wszakże postanowień, które mogą być kwestionowane za pomocą skargi kasacyjnej (tj. postanowień, których przedmiotem jest odrzucenie pozwu lub umorzenie postępowania – art. 398¹ § 1 k.p.c.), jak również tych, które zapadły w wyniku rozpoznania zażalenia na orzeczenie sądu pierwszej instancji. Co ważne: art. 394¹ § 2 k.p.c. ogranicza kognicję Sądu Najwyższego wyłącznie do rozstrzygnięć wydawanych w sprawach, w których przewidziana jest możliwość wystąpienia ze skargą kasacyjną (art. 398² k.p.c.).

Oznacza to, że szereg postanowień sądu drugiej instancji nie może zostać poddanych kontroli. Dotyczy to w szczególności postanowień incydentalnych, w tym orzeczeń, mocą których sąd wymierza grzywnę, zarządza przymusowe sprowadzenie i aresztowanie bądź też odmawia zwolnienia od grzywny lub od przymusowego sprowadzenia.

3. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Istota proponowanej regulacji sprowadza się do zapewnienia osobom, wobec których sąd drugiej instancji zastosował środki w postaci grzywny, przymusowego sprowadzenia lub aresztu, prawa do wniesienia zażalenia. Jednocześnie do ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego wprowadzona zostanie instytucja tzw. odwołania poziomego, występująca obecnie w procedurze karnej, a także na gruncie postępowania w sprawach o wykroczenia.

Zgodnie z projektowanym przepisem art. 394² k.p.c. zarzuty stawiane postanowieniu wydanemu przez sąd drugiej instancji w przedmiocie skazania świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenia przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowy zwolnienia świadka i biegłego od grzywny oraz świadka od przymusowego sprowadzenia, rozpoznawane będą przez inny równorzędny skład tego

samego sądu. W ten sposób zagwarantowana zostanie symetria regulacji w zakresie zaskarżalności wskazanych powyżej rozstrzygnięć, gdyż będą one podlegać weryfikacji bez względu na to, czy zapadły na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji, czy też po przedłożeniu sprawy sądowi drugiej instancji. W obu zatem wypadkach podmiot posiadający legitymację skargową, czyli osoba skazana na grzywnę, ta, w stosunku do której zarządzono przymusowe sprowadzenie lub aresztowanie albo wreszcie ta, której odmówiono zwolnienia od grzywny czy od przymusowego sprowadzenia, będzie mogła zainicjować kontrolę niekorzystnego dla siebie orzeczenia. Różnica polegać będzie wyłącznie na tym, że o ile postanowienia sądu pierwszej instancji weryfikowane są przez sąd znajdujący się wyżej w strukturze organizacyjnej sądownictwa, o tyle prawidłowość rozstrzygnięć dotyczących analogicznych kwestii, lecz wydanych przez sąd drugiej instancji będzie kontrolowana na tym samym szczeblu, choć już przez inny skład sędziowski.

4. Oczekiwane skutki społeczne, prawne i finansowe

W ocenie projektodawcy postanowienia wymienione w dodawanym przepisie mogą niejednokrotnie rodzić dotkliwe skutki dla świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej – czy to ze względu na wysokość grzywny, jaka może zostać wymierzona stosownie do art. 163 § 1 k.p.c., czy też z uwagi na ingerencję w tak ważną sferę, jaką jest wolność osobista, do której to dochodzi przez zarządzenie przymusowego sprowadzenia lub aresztowania. Dlatego przyznanie w tych przypadkach prawa do wywiedzenia odpowiedniego środka odwoławczego jest w pełni uzasadnione. Trudno byłoby zresztą znaleźć argumenty, które przemawiałyby za ograniczeniem możliwości wnoszenia zażaleń jedynie do tych sytuacji, gdy z omawianych instrumentów skorzystał sąd pierwszej instancji.

Przyjęcie proponowanego rozwiązania będzie niewątpliwie pozytywnie oddziaływać na budowę społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości (o przedmiotowym aspekcie prawa do wniesienia zażalenia na postanowienie wpadkowe, zapadłe na etapie postępowania odwoławczego, Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się w wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. akt SK 38/09). Dodawany art. 394² k.p.c. posiada również istotny walor gwarancyjny – podnosi poziom ochrony w odniesieniu do wartości rangi konstytucyjnej, w tym szczególnie wspomnianej już wolności osobistej, poręczonej w art. 41 ust. 1 ustawy zasadniczej. Ponadto zapewnienie możliwości zaskarżenia orzeczenia o charakterze porządkowym wydanego przez sąd drugiej instancji rzutuje także na realizację prawa do sądu, o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Projektodawca rozważył, czy wprowadzenie odwołania poziomego będzie wystarczające z punktu widzenia wzmocnienia mechanizmów gwarancyjnych, czy raczej należałoby pozostać przy ogólnej zasadzie, wedle której orzeczenia sądu drugiej instancji podlegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, a więc usytuowanego wyżej w hierarchii sądów. Ostatecznie jednak zdecydowano się na ten pierwszy wariant, wychodząc z założenia, że w wypadkach wskazanych w proponowanym art. 394² k.p.c. nie jest konieczne angażowanie organu, który wykonuje nie tylko zadania z zakresu kontroli instancyjnej, ale pełni też inne funkcje określone w ustawie. Zdaniem projektodawcy powierzenie rozpatrywania zażaleń na postanowienia o zastosowaniu środków porządkowych innym równorzędnym składom sądów drugiej instancji, nie wywołuje obaw o brak obiektywizmu, a tym samym o to, czy zarzuty skarżących zostaną rozpoznane rzetelnie. Z drugiej strony rozwiązanie to ma tę przewagę nad modelem dewolutywnym, że pozwala na szybsze rozstrzygnięcie kwestii incydentalnej i w konsekwencji nie tamuje biegu toczącego się postępowania w takim stopniu, jak zażalenie przekazywane sądowi wyższego szczebla. Warto zaś przypomnieć, że zarówno z art. 45 ust. 1 Konstytucji, jak i z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności płynie wymóg odpowiednio sprawnego załatwiania spraw poddanych kognicji sądów (tzn. „bez nieuzasadnionej zwłoki”, „w rozsądnym terminie”). Bezspornie nakłada to na ustawodawcę obowiązek przyjmowania takich regulacji, które nie będą prowadziły do nadmiernego wydłużania postępowań sądowych.

Proponowana nowelizacja procedury cywilnej może w praktyce prowadzić do wzrostu liczby zażaleń na postanowienia o charakterze porządkowym, co ostatecznie może pociągnąć za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa w postaci zwiększenia się wydatków w części „sądy powszechne” lub ewentualnie wymusi na poszczególnych dysponentach tej części inny podział środków przewidzianych na finansowanie działalności sądów.

5. Oświadczenie w sprawie zgodności przedłożonego projektu z prawem wspólnotowym.

Projektowana ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego pozostaje poza zakresem przedmiotowym regulowanym prawem Unii Europejskiej.